

Лемещенко Н. М.
аспірант кафедри підприємництва,
підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Уманського національного університету садівництва

Lemeschenko N. M.
Postgraduate,
Uman National University of Horticulture

МОДЕЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ДОПОМОГОЮ ТАКСОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Анотація. У статті розглянуто перспективи сталого розвитку сільськогосподарських підприємств Черкаської області. Проведено таксономічний аналіз розвитку сільського господарства та здійснено моделювання цих показників на перспективу.

Ключові слова: сталий розвиток, сільськогосподарські підприємства, економічний розвиток, соціальний розвиток, екологічний розвиток.

Вступ та постановка проблеми. Сталий розвиток є результатом дії багатьох чинників, які характеризують різні його сфери і підпорядковані виконанню Цілей сталого розвитку, які затверджені на Саміті ООН зі сталого розвитку в 2015 році, а в 2016 році були адаптовані до вітчизняних умов [1]. Критерієм виконання Цілей сталого розвитку є чітко визначені індикатори, аналіз яких дозволить зробити заключні висновки та проводити необхідне корегування. Сталий розвиток передбачає гармонійний розвиток трьох основних складових – економічної, екологічної та соціальної. Оскільки інформація для проведення аналізу є різновекторною, то виникає необхідність у використанні такого методу багатовимірних порівнянь, як таксономічний аналіз.

Особливе значення має таксономічний аналіз сталого розвитку підприємств аграрної сфери. Це пов'язано з тим, що дана галузь безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни, а її діяльність має вплив і одночасно залежить від умов навколишнього природного середовища. З огляду на проблеми сталого розвитку, даний підхід дозволить визначити масштаби та напрями розвитку зрушень, визначити прями та приховані причинно-наслідкові зв'язки та фактори найбільш вагомого впливу для подальшого застосування при розробці ефективної політики держави [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До одних із важливих методів сталого розвитку підприємств, в тому числі і аграрних, можна віднести метод багатовимірних порівнянь, який ще називають таксономічним аналізом. Суть даного методу полягає у можливості проведення систематизації та аналізі показників, які характеризують, в даному випадку, розвиток підприємств. Оскільки показники сталого розвитку підприємств є різномірними та різновекторними і базуються на використанні різних видів потенціалу підприємств, то саме за допомогою таксономічного методу їх можна інтегрувати в єдиний результат. На думку Н. В. Сабліна та В. А. Теличко за допомогою таксономічного показника рівня розвитку можна визначити «синтетичну» величину рівномірно діючих усіх ознак, що характеризують наявний потенціал підприємств, та дозволяє упорядкувати ці показники, виявити зміни в їх динаміці та «вузькі місця», які мають найбільший вплив на зміну даного показника рівня [3, с. 79].

Загалом таксономічний аналіз широко використовується в дослідженнях різноманітних економічних явищ і процесів. Так, сама методика його проведення описана в працях В. Плюти [4], С. Айвазяна [5], З. Бажаєвої [6], О. Староверової [6] та інших. А застосування даного методу зустрічається у працях І.М. Репіної при аналізі ефективності формування і використання активів підприємств [7], Т. Божидарніка та І. Абрамової при аналізі циклічності розвитку соціально-економічної системи [8], Н. Котвицької, Л. Смолій та А. Ревуцької при здійсненні аналізу сталого розвитку аграрного сектору економіки України [9], В. Городнова та Т. Романчика при дослідженні конкурентоспроможності промислової продукції [10] тощо. Проте, дослідження сталого розвитку сільськогосподарських підприємств на основі аналізу ефективності використання їх потенціалу на регіональному рівні вимагає більш глибокого вивчення. Тому, метою статті є сучасний аналіз сталого розвитку сільськогосподарських підприємств Черкаської області та його моделювання на перспективу.

Методика досліджень. Теоретичною та методологічною основою дослідження стали фундаментальні положення сучасної економічної теорії, праці зарубіжних і вітчизняних вчених, чинні законодавчі та нормативні акти з питання сталого розвитку суспільства.

У процесі дослідження був використаний такий метод дослідження як таксономічний аналіз. Крім того були використані наступні методи: метод системного аналізу, порівняння, статистичне групування, графічний, абстрактно-логічний, дедуктивний, індуктивний, узагальнення та інші.

Загальна оцінка розвитку сільськогосподарських підприємств здійснюється на вивченні великої кількості показників ефективності використання всіх видів потенціалів підприємств, які доволі часто є неспівставними через різні одиниці виміру. При розрахунку таксономічного показника застосовується матриця даних, складена із стандартизованих ознак. Стандартизація дозволяє позбутися від одиниць виміру – як вартісної, так і натуральної. Саме тому даний метод підходить для аналізу розвитку підприємств. Крім цього, важливою характеристикою розвитку підприємств є дослідження циклічності, визначення фаз розвитку, що також є можливим при застосуванні таксономічного аналізу.

Узагальнивши праці вчених, можна виокремити переваги таксономічного аналізу при дослідженні розвитку підприємств:

- можливість сконцентрувати різнопланову інформацію в один результативний показник;
- можливість застосування великої кількості показників, навіть якщо вони є неспівставними по одиницях виміру;
- можливість доповнення досліджень додатковими показниками;
- можливість виділення стадій циклічності, фаз розвитку.

Алгоритм таксономічного аналізу був розроблений С. Айвазян [6, с. 668-675]: формування матриці спостережень, стандартизація значень елементів матриці спостережень, ідентифікація вектора-еталона, визначення відстані між окремими спостереженнями і вектором-еталоном, розрахунок таксономічного коефіцієнту розвитку.

Таксономічний аналіз розвитку підприємств може набувати значення в інтервалі [0; 1] та мати при цьому таку інтерпретацію: підприємства у даному періоді мають тим більше рівень розвитку, чим ближче значення узагальнюючого показника до одиниці [3]. Градацію таксономічного показника наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Шкала градації таксономічного коефіцієнта [3]

Рівень розвитку	Значення таксономічного коефіцієнта
Найвищий	1,00 – 0,80
Високий	0,79 – 0,60
Середній	0,59 – 0,40
Низький	0,39 – 0,20
Найнижчий	0,19 – 0,0001

Розрахований у такий спосіб таксономічний коефіцієнт синтетично характеризує зміни значень ознак. Найважливіша його властивість полягає в тому, що тепер доводиться мати справи з однією синтетичною ознакою, яка показує напрямок і масштаби змін у процесах, описуваних сукупністю довільного числа вхідних ознак, які характеризують стан та рівень розвитку підприємств. Тобто, узагальнюючий показник є кількісною оцінкою рівня розвитку за цим набором компонентів. Ця модель оцінювання рівня розвитку дає змогу побудувати траєкторію якісної та кількісної оцінок зміни розвитку сільського господарства за визначений проміжок часу, а також визначити фазу життєвого циклу та напрямок розвитку.

В результаті проведеного аналізу можна визначити які фактори і в якій мірі чинять вплив на динаміку загального показника сталого розвитку сільського господарства та сформулювати відповідні пропозиції.

Результати досліджень. Для розрахунку інтегрального показника сталого розвитку сільського господарства Черкаської області на основі офіційних статистичних даних нами було сформовано систему індикаторів сталого розвитку, яка включає в себе 55 показників розвитку економічної, екологічної та соціальної сфер регіону. Враховуючи різнобічну дію наведених показників, ми здійснили їх поділ на такі, що позитивно впливають на узагальнюючий показник (мають стимулюючу дію), та такі, що впливають негативно, тобто є де стимуляторами. До показників стимуляторів відносимо такі показники:

- кількість сільськогосподарських підприємств;
- валова продукція сільського господарства в порівняльних цінах;

- валова додана вартість сільського, лісового та рибного господарства;
 - одержано прибутку;
 - рівень рентабельності;
 - продуктивність праці в розрахунку на 1 середньорічного працівника;
 - середньорічна вартість основних виробничих засобів;
 - капіталовіддача;
 - валовий збір зернових та зернобобових культур;
 - частка валової продукції сільського у загальному показнику в Україні;
 - розмір інвестицій в сільське господарство;
 - індекс капітальних інвестицій в сільське господарство;
 - обсяг експорту продукції АПК;
 - індекси цін реалізації сільськогосподарської продукції;
 - вироблено валової продукції на 100 га с.-г. угідь;
 - забезпеченість тракторами на 1000 га ріллі;
 - забезпеченість енергетичними потужностями на 100 га посівної площі;
 - чисельність сільського населення;
 - частка сільського населення;
 - середньорічна чисельність працівників зайнятих в с.-г. виробництві;
 - середньомісячна номінальна заробітна плата працівників, зайнятих в сільському господарстві;
 - індекс зростання оплати праці в сільському господарстві;
 - індекс реального доходу домогосподарств;
 - частка охоплення сільських дітей закладами освіти у розрахунку до кількості дітей відповідного віку;
 - споживання м'яса та м'ясопродуктів у сільській місцевості в розрахунку на 1 особу;
 - споживання овочів у сільській місцевості в розрахунку на 1 особу;
 - житловий фонд в розрахунку на одного сільського жителя;
 - внесено мінеральних добрив в поживних речовинах;
 - частка удобреної площі мінеральними добривами;
 - внесено в ґрунт мінеральних добрив у поживних речовинах на 1га посівної площі;
 - всього внесено органічних добрив;
 - частка удобреної площі органічними добривами;
 - внесено органічних добрив на 1га посівної площі;
 - обсяг оборотного та повторно-последовного водопостачання;
 - капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього середовища;
 - індекси витрат на охорону навколишнього природного середовища.
- До показників, які чинять дестимулюючий вплив, відносимо:
- частка виробництва продукції сільського господарства господарствами населення;
 - рівень безробіття в сільській місцевості;
 - індекс споживчих цін;
 - індекс споживчих цін на продукти харчування;
 - кількість пенсіонерів в розрахунку на 1000 населення;
 - природний приріст (скорочення) населення у сільській місцевості;
 - частка споживчих витрат домогосподарств;
 - посівна площа під сільськогосподарськими культурами в сільськогосподарських підприємствах;
 - коефіцієнт розораності угідь;
 - площа порушених земель сільськогосподарського призначення;

- площа відпрацьованих земель сільськогосподарського призначення;
- рекультивация земель сільськогосподарського призначення;
- витрати засобів захисту рослин;
- площа, на якій застосовувалися засоби захисту рослин;
- кількість внесених пестицидів на 1 га;
- спожито води на сільськогосподарські потреби;
- викиди діоксину вуглецю в атмосферу;
- викиди забруднюючих речовин у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення;
- утворення відходів.

На основі наведених індикаторів нами було сформовано матрицю спостережень для проведення таксономічного аналізу сталого розвитку сільського господарства Черкаської області за період 2010-2016 рр. та проведені розрахунки в програмі "Microsoft Excel". Здійснивши стандартизацію матриці спостережень ми отримали координати точки еталона $P_{\text{стаз}} = (1,604; 0,726; -1,921; 1,416; 1,546; 1,591; 0,967; 0,825; 1,588; 0,909; 1,149; 2,064; 1,757; 1,480; 1,750; 0,736; 0,586; 1,564; 1,428; 1,280; 1,108; 1,815; 1,545; -2,046; 1,002; -0,865; -0,935; -1,225; -1,496; -1,545; 0,996; 1,351; 1,731; 1,301; -1,506; -0,378; -0,926; -0,926; -0,586; -1,654; -0,973; -1,434; 1,080; 1,388; 1,028; 1,657; 0,945; 1,732; -1,516; 1,197; -1,779; -1,587; -0,995; 1,181; 2,035)$.

Використовуючи методику таксономічного аналізу, було розраховано інтегральний показник сталого розвитку сільського господарства Черкаської області за період 2010-2016 рр., що представлено на рис. 1.

Дані проведеного аналізу демонструють позитивну тенденцію сталого розвитку аграрного сектора Черкаської області. Разом з тим, необхідно зазначити значне відставання розрахованих показників від ідеального значення (1), що свідчить про загальний низький рівень сталого розвитку сільського господарства Черкащини.

Найнижчі показники сталого розвитку досліджуваної галузі були отримані в 2010 році, потім досягли рівня 0,256 в 2011 році, але вже в 2013 році – спостерігається зниження до 0,158. Проте, починаючи з 2014 року дані показники демонструють тенденцію до зростання і в 2016 році їх рівень склав 0,364 (в 2,3 разів більше, ніж в 2013 році).

Інтегральні показники сталого розвитку сільського господарства регіону за його систематичними компонентами мають різноспрямовані тенденції. Так, часткові інтегральні показники економічного й екологічного розвитку аграрної сфери Черкаської області мають висхідний характер, а для соціальної сфери притаманний спадний характер розвитку.

На рис. 2 представлено тенденцію зміни часткового інтегрального показника економічного розвитку сільського господарства регіону.

Отримані результати дозволяють зробити висновок, що економічна сфера вносить найбільший вклад у сталий розвиток сільського господарства Черкаської області, оскільки отримані значення найбільше наближаються до одиниці. Протягом 2011-2014 років в даному регіоні економічний показник розвитку знаходився майже на одному рівні (0,367-0,318) і спостерігалася деяка стагнація галузі. Проте, вже в 2015 році цей показник зріс відразу на 58% і склав 0,501, а в 2016 році – відповідно 0,549.

Позитивна динаміка економічного розвитку сільського господарства була забезпечена зростанням основних показників діяльності сільськогосподарських господарств області, а саме зростанням обсягу виробництва валової продукції, розміру отриманого прибутку, рівня рентабельності, продуктивності праці, суми вкладених інвестицій тощо.

В соціальній сфері за аналізований період спостерігається найбільше відставання від ідеального показника, і частковий інтегральний показник соціального розвитку сільського господарства Черкаської області має загальну тенденцію до зниження, не зважаючи на різке зростання цього коефіцієнта у 2016 році (рис. 3).

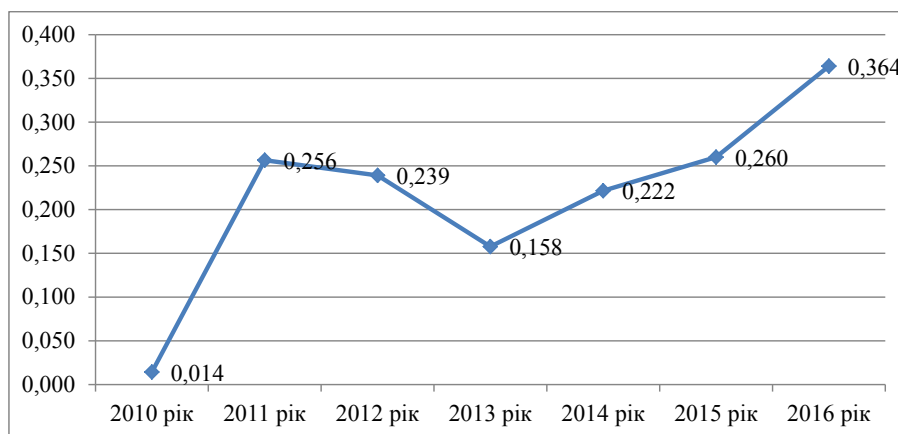


Рис. 1. Динаміка інтегрального показника сталого розвитку сільського господарства Черкаської області

Джерело: розробка автора

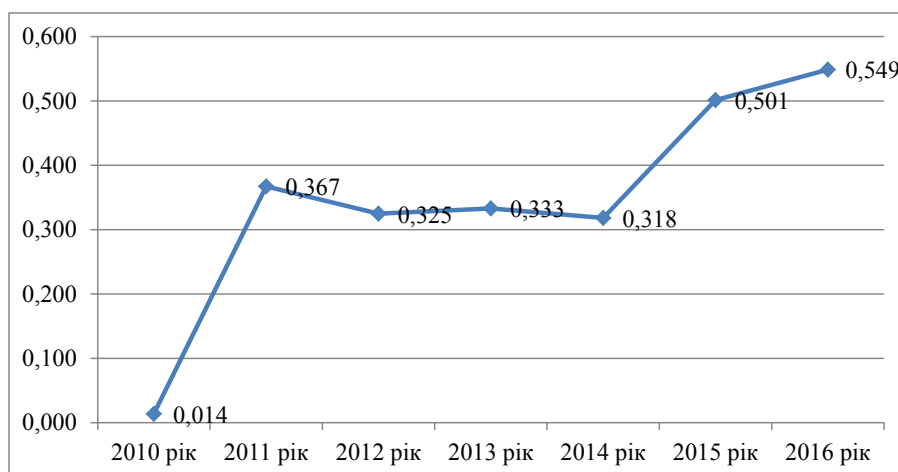


Рис. 2. Динаміка часткового інтегрального показника економічного розвитку сільського господарства Черкаської області

Джерело: розробка автора

Так, значення часткового інтегрального показника соціального розвитку в 2014-2015 роках були більш ніж в 3,5 разів меншими, ніж у 2011 році. Основними факторами, що спричинили низький рівень соціального розвитку регіону стали скорочення чисельності сільського населення, зростання рівня безробіття в галузі, зниження рівня реальних доходів та умов споживання і проживання на селі. Негативний вплив на даний показник має також слабо розвинена соціальна інфраструктура, в якій особливо важливо виокремити забезпечення медичними та освітніми послугами. Саме тому, можна зробити висно-

вок, що рівень сталого розвитку сільського господарства Черкаської області напряму залежить від розвитку соціальної сфери на селі, що вимагає розробки та втілення відповідних соціальних програм і стратегій розвитку.

Тенденцію до зростання демонструє частковий інтегральний показник екологічного розвитку сільського господарства Черкаської області (рис. 4).

Зниження показника до 0,060 спостерігається лише в 2013 році за рахунок зростання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; зменшення обсягів внесених органічних добрив і частки удобреної ними площі;

зростання кількості внесених пестицидів і засобів захисту рослин та одночасне зменшення (майже вдвічі) індексу витрат на охорону навколишнього природного середовища в Черкаській області. Звичайно, для зростання показника екологічного розвитку аграрної сфери економіки неабияке значення має ведення виробництва на принципах раціонального природокористування та дружнього ставлення до навколишнього природного середовища.

Таким чином, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, про загальну тенденцію зростання показника сталого розвитку сільського господарства Черкаської області за період 2010-2016 рр. (табл. 2).

Для прогнозування сталого розвитку на перспективу важливо визначити, які сфери мають найбільший вплив на формування узагальнюючого показника.

Для цього ми застосуємо метод багатфакторного кореляційно-регресійного аналізу. Відповідно до розрахунків, нами було отримано наступне рівняння:

$$Y = -0,093 + 0,398x_{\text{екон}} + 0,340x_{\text{соц}} + 0,378x_{\text{екол}}$$

де Y (результативна ознака) – інтегральний показник сталого розвитку сільського господарства;

$x_{\text{екон}}$ – частковий інтегральний показник економічного розвитку;

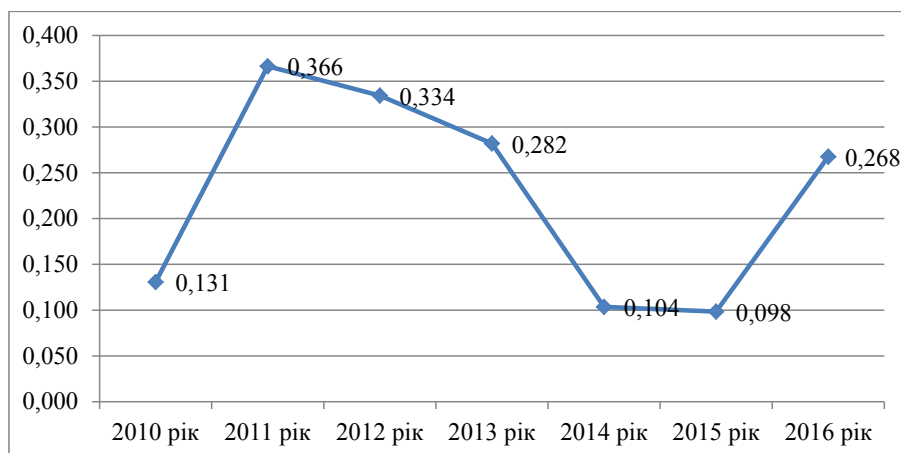


Рис. 3. Динаміка часткового інтегрального показника соціального розвитку сільського господарства Черкаської області

Джерело: розробка автора

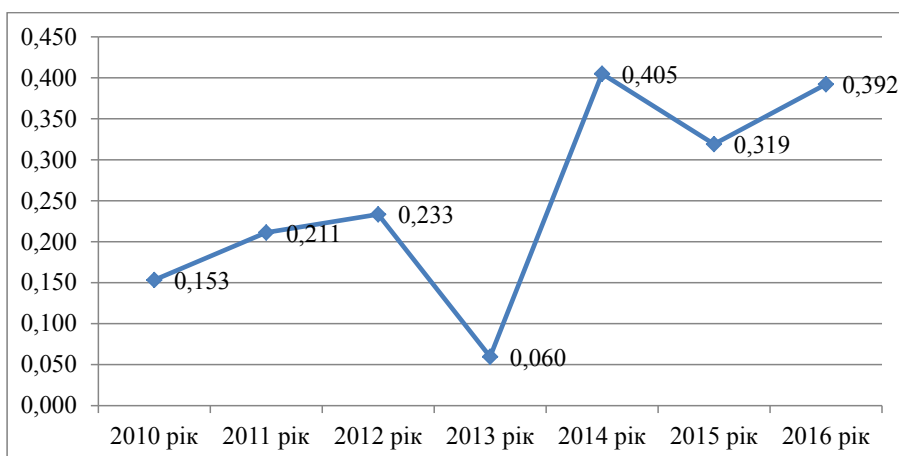


Рис. 4. Динаміка часткового інтегрального показника екологічного розвитку сільського господарства Черкаської області

Джерело: розробка автора

Таблиця 2

Динаміка інтегрального показника сталого розвитку сільського господарства в Черкаській області

Інтегральні показники рівнів сталого розвитку	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік
Інтегральний показник сталого розвитку сільського господарства	0,014	0,256	0,239	0,158	0,222	0,260	0,364
Частковий інтегральний показник економічного розвитку	0,014	0,367	0,325	0,333	0,318	0,501	0,549
Частковий інтегральний показник соціального розвитку	0,131	0,366	0,334	0,282	0,104	0,098	0,268
Частковий інтегральний показник екологічного розвитку	0,153	0,211	0,233	0,060	0,405	0,319	0,392

Джерело: розраховано автором

Таблиця 3

Моделювання показників сталого розвитку сільського господарства Черкаської області на період до 2023 року

Показник	Факт (2016 рік)	Рівняння тренду	Прогноз (2023 рік)
Інтегральний показник сталого розвитку сільського господарства	0,364	$y = 0,0372x + 0,0674$	0,588
Частковий інтегральний показник економічного розвитку	0,549	$y = 0,0666x + 0,0773$	1,010
Частковий інтегральний показник соціального розвитку	0,268	$y = -0,0127x + 0,2769$	0,099
Частковий інтегральний показник екологічного розвитку	0,392	$y = 0,0395x + 0,0954$	0,648

Джерело: розраховано автором

Таблиця 4

Оцінювання рівня сталого розвитку сільського господарства Черкаської області

Інтегральні показники рівнів сталого розвитку	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	Прогноз
Інтегральний показник сталого розвитку	най нижчий	низький	низький	най нижчий	низький	низький	низький	середній
Частковий інтегральний показник економічного розвитку	най нижчий	низький	низький	низький	низький	середній	середній	найвищий
Частковий інтегральний показник соціального розвитку	най нижчий	низький	низький	низький	най нижчий	най нижчий	низький	низький
Частковий інтегральний показник екологічного розвитку	най нижчий	низький	низький	най нижчий	середній	низький	середній	високий

Джерело: розробка автора

$x_{соц}$ – частковий інтегральний показник соціального розвитку;

$x_{екал}$ – частковий інтегральний показник екологічного розвитку.

Коефіцієнт кореляції даної моделі – 0,99.

Отримані розрахунки демонструють практично рівнозначний вплив економічних, соціальних та екологічних факторів на таксономічний інтегральний показник сталого розвитку аграрної сфери Черкащини.

На основі отриманих інтегральних показників сталого розвитку сільського господарства за допомогою методу лінійного тренду ми спрогнозували показники сталого розвитку сільського господарства Черкаської області на період до 2023 року (табл. 3).

Наведені розрахунки дозволяють зробити висновок про зростання показника сталого розвитку сільського господарства Черкаської області на прогнозований 2023 рік до 0,588 (на 62%), що є позитивним явищем. Якщо розглядати дане зростання в розрізі окремих сфер, то прогнозні показники будуть наступними:

– частковий інтегральний показник економічного розвитку – 1,010;

– частковий інтегральний показник соціального розвитку – 0,099;

– частковий інтегральний показник екологічного розвитку – 0,648.

Тобто, найбільше зросте частковий інтегральний показник економічного розвитку (84%) та частковий інте-

гральний показник екологічного розвитку (65%). За умови збереження сучасних тенденцій частковий інтегральний показник соціального розвитку зменшиться більш як удвічі.

Проте, необхідно здійснити також якісну оцінку отриманих коефіцієнтів з метою адекватної оцінки та економічної інтерпретації економічних процесів за допомогою шкали, наведеної в розділі 1.3. Зважаючи на те, що значення часткових інтегральних показників, за допомогою яких оцінюють рівень стійкого розвитку сільського господарства регіону та в аспекті виділених складових, змінюються від 0 до 1, нами було проведено градацію даних коефіцієнтів (табл. 4).

Висновки. Розвиток аграрної сфери України відбувається відповідно до Стратегії сталого розвитку суспільства «Україна 2020». Проведені дослідження дозволяють зробити висновок про те, що незважаючи на позитивну тенденцію інтегрального показника сталого розвитку сільського господарства в Черкаській області, він є на низькому рівні розвитку, і при умові нинішніх тенденцій в прогнозованому 2023 році досягне лише середнього рівня. Якщо розглядати в розрізі системоутворюючих складових, то частковий інтегральний показник економічного розвитку досягне найвищого рівня, частковий інтегральний показник екологічного розвитку – високого рівня, і частковий інтегральний показник соціального розвитку – відповідно низького рівня розвитку. Ці особливості необхідно враховувати при розробці Стратегії сталого розвитку Черкаської області.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020». URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
2. Власенко Н. Показники для моніторингу стану досягнення Цілей сталого розвитку: методологія збору та розрахунку даних. Аналітичний звіт. 2017. 232 с.
3. Саблина Н.В. Использование метода таксономии для анализа внутренних ресурсов предприятия / Н.В. Саблина, В.А. Теличко // Бизнес-Информ. 2009. № 3. С. 78–82.
4. Pluta W., 1977, Wielowymiarowa analiza porównawcza w badaniach ekonomicznych. Metody taksonomiczne i analizy czynnikowej. PWN, Warszawa.

5. Айвазян С.А. Многомерный статистический анализ в социально-экономических исследованиях // Экономика и математические методы. 1977.
6. Айвазян С.А., Бажаева З.И., Староверова О.В. Классификация многомерных наблюдений. М.: Статистика, 1974. 769 с.
7. Репіна І.М. Таксономічний аналіз ефективності формування і використання активів підприємства / І. Репіна // Формування ринкової економіки. 2011. № 26. С. 440–457.
8. Божидарнік Т. Аналіз циклічності розвитку соціально-економічної системи як напрям попередження виникнення кризи / Т. Божидарнік, І. Абрамова // Економіст. 2014. № 7. С. 53–55.
9. Котвицька Н. Сталий розвиток аграрного сектору економіки України: таксономічний аналіз тенденцій / Н. Котвицька, Л. Смолій, А. Ревуцька // Актуальні проблеми економіки. 2016. № 11(185). С. 107–116.
10. Городнов В. Таксономический анализ как метод оценки конкурентоспособности промышленной продукции / В. Городнов, Т. Романчик // Бизнесинформ. 2010. № 2. С. 24–28.

МОДЕЛИРОВАНИЕ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ С ПОМОЩЬЮ ТАКСОНОМИЧЕСКОГО АНАЛИЗА

Аннотация. В статье рассмотрены перспективы устойчивого развития сельскохозяйственных предприятий Черкасской области. Проведен таксономический анализ развития сельского хозяйства и осуществлено моделирование этих показателей на перспективу.

Ключевые слова: устойчивое развитие, сельскохозяйственные предприятия, экономическое развитие, социальное развитие, экологическое развитие.

MODELING OF SUSTAINABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES WITH A HELP OF A METHOD OF TAXONOMIC ANALYSIS

Summary. The perspectives of sustainable development of agricultural enterprises of Cherkassy region are considered in the paper. A taxonomic analysis of the development of agriculture was carried out, and the simulation of these indicators for the future was carried out.

Key words: sustainable development, agricultural enterprises, economic development, social development, ecological development.

УДК 331.101.3

Лисенко В. В.

*кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту
Харківського інституту фінансів*

Київського національного торговельно-економічного університету

Сироватко О. І.

*магістрант
Харківського інституту фінансів*

Київського національного торговельно-економічного університету

Lysenko V. V.

*PhD of Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Management Department,
Kharkiv Institute of Finance
of Kyiv National University of Trade and Economics*

Syrovatko O. I.

*Graduate student,
Kharkiv Institute of Finance
of Kyiv National University of Trade and Economics*

МОТИВАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК МЕТОД ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті розглянуто специфіку системи розвитку персоналу загалом і на конкретному підприємстві, виділено сильні і слабкі сторони в системі розвитку та навчання персоналу на прикладі конкретного підрозділу і запропоновано мотиваційний моніторинг як метод ефективного розвитку персоналу підприємства.

Ключові слова: розвиток персоналу, первинне навчання, мотиваційний моніторинг, навчання персоналу, оцінка ефективності навчання.